

برنامه ریزی مجتمع های زیستی و شهرهای جدید

(رشته حفرات و برنامه ریزی شهری)

دکتر نفیسه مرصوصی

سرشناسه	: مرصوصی، نفیسه، ۱۳۳۶-
عنوان و نام پدید آور	: برنامه ریزی مجتمع های زیستی و شهرهای جدید (رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری) / نفیسه مرصوصی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: چهارده، ۱۸۱ ص.
فروست	: دانشگاه پیام نور؛ ۲۰۳۹. گروه جغرافیا؛ ۱/۱۰۷
شابک	: 978 - 964 - 14 - 0085 - 1
نوع سند	: فایپا.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: شهرسازی - آموزش برنامه ای.
موضوع	: شهرسازی - طرح و برنامه ریزی - آزمون ها و تمرین ها (عالی)
شناسه زوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی در	: ۱۳۹۳ ب۴ م۳۶/۱۶۶ HT
رده بندی دیویی	: ۳۰۷/۱۲۱۶
شماره کتابشناسی	: ۳۴۷۵۴۷۲

برنامه ریزی مجتمع های زیستی و شهرهای جدید

مؤلف: دکتر نفیسه مرصوصی

ویراستار علمی: دکتر معصومه یارکی

ویراستار ادبی: سهیلا غضنفری

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول مهر ۱۳۹۳

شابک: ۱ - ۰۰۸۵ - ۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0085 - 1

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۴۹۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱
هدف‌های کلی درس	سیزده
هدف‌های یادگیری درس	سیزده
فصل اول: تعاریف و مفاهیم	۱
هدف کلی	۱
هدف‌های یادگیری	۱
مقدمه	۱
۱-۱ تعریف برنامه‌ریزی	۲
۲-۱ انواع برنامه‌ریزی	۳
۳-۱ رویکردهای برنامه‌ریزی	۴
۱-۳-۱ برنامه‌ریزی با رویکرد سیستمی	۵
۲-۳-۱ رویکرد مشارکتی در برنامه‌ریزی	۶
۴-۱ فرآیند و مراحل برنامه‌ریزی	۹
۵-۱ ضرورت برنامه‌ریزی با رویکرد سیستمی	۱۰
۶-۱ اهداف کلان برنامه‌ریزی و سیر تحول آن	۱۱
۷-۱ طبقه‌بندی تفکرات برنامه‌ریزی	۱۱
۸-۱ مفاهیم مجتمع‌های زیستی	۱۲
۱-۸-۱ مفهوم مجتمع زیستی	۱۲
۲-۸-۱ انسان و محیط زیست	۱۴
۳-۸-۱ برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی	۱۴
۴-۸-۱ چالش‌های مهم برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی	۱۵
۹-۱ تغییرات مفهومی در برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی	۱۶
۱۰-۱ مفاهیم فرهنگی مجتمع‌های زیستی	۲۰
۱۱-۱ عملکرد انتظام بخش	۲۴
۱۲-۱ نتیجه‌گیری و بحث	۲۸

۳۳	آزمون فصل اول
۳۴	منابع فصل اول
۳۵	فصل دوم: مجتمع‌های زیستی پایدار
۳۵	هدف کلی
۳۵	هدف‌های یادگیری
۳۶	مقدمه
۳۶	۱-۲ مفاهیم مجتمع‌های زیستی پایدار
۳۶	۱-۱-۲ مفهوم پایداری
۳۷	۲-۱-۲ مجتمع‌های زیستی پایدار
۳۹	۲-۲ بوم‌شهر آفریقای مدیترانه‌ای
۳۹	۱-۲-۲ معرفی بوم‌شهر (اکوسیستم)
۴۱	۳-۲ اهداف برنامه‌ریزی بوم‌شهری
۴۲	۴-۲ ساختارهای هماهنگ با بوم‌شهری
۴۳	۵-۲ راهکارهای اجرایی طرح پایداری بوم‌شهری
۴۴	۶-۲ ویژگی‌های یک بوم‌شهری: انرژی، فضاها، حمل‌ونقل و سیستم حمل‌ونقل
۴۴	۱-۶-۲ ویژگی‌های عام یک بوم‌شهر
۴۴	۲-۶-۲ ویژگی‌های خاص یک بوم‌شهر: ترکیب فضاها، حمل‌ونقل و سیستم حمل‌ونقل
۴۵	۷-۲ امتیازات بوم‌شهر
۴۵	۸-۲ انطباق بوم‌شهر با تعاریف توسعه پایدار
۴۷	۹-۲ اهداف بوم‌شهر
۴۷	۱-۹-۲ اهداف کلی و کلان
۴۹	۲-۹-۲ اهداف خرد مشتق شده از اهداف کلی بوم‌شهر
۵۰	۱۰-۲ توسعه بوم‌شهری
۵۱	۱۱-۲ آرمان بوم‌شهری
۵۱	۱-۱۱-۲ مفاهیم برنامه‌ریزی شهری منجر به آرمان بوم‌شهری
۵۵	۲-۱۱-۲ مشخصه‌های بوم‌شهر آرمانی
۵۷	۳-۱۱-۲ عناصر توسعه و برنامه‌ریزی بوم‌شهر
۵۸	۱۲-۲ بررسی اهداف بوم‌شهری
۵۹	۱-۱۲-۲ اهداف زمینه (شهری و روستایی) راهنمای ساخت عناصر اصلی سکونتگاه زیستی
۶۸	۲-۱۲-۲ اهداف حمل‌ونقل
۷۱	۱۳-۲ نتیجه‌گیری و بحث
۷۲	آزمون فصل دوم
۷۳	منابع فصل دوم
۷۵	فصل سوم: اصول برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی
۷۵	هدف کلی
۷۵	هدف‌های یادگیری
۷۵	مقدمه
۷۶	۱-۳ اصول برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی

۷۶	۳-۱-۱ منشور آتن
۷۷	۳-۱-۲ اصول و محتوای منشور آتن
۷۹	۳-۱-۳ نقد منشور آتن
۸۰	۳-۱-۴ منشور ۲۰۰۰
۸۲	۳-۱-۵ محتوای منشور ۲۰۰۰
۸۳	۳-۲ تحولات تاریخی اصول برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی
۸۹	۳-۳ اصول برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی و شهرسازی در اسلام
۹۱	۳-۴ نتیجه‌گیری و بحث
۹۲	آزمون فصل سوم
۹۲	منابع فصل سوم
۹۵	فصل چهارم: فایده برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی و سیماسازی
۹۵	هدف کلی
۹۵	هدف‌های یادگیری
۹۵	مقدمه
۹۶	۴-۱ مراحل برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی
۹۷	۴-۱-۱ شناخت وضع موجود
۱۰۲	۴-۱-۲ تدوین اهداف کلی
۱۰۳	۴-۱-۳ تبیین اهداف (ضوابط) عملیاتی
۱۰۴	۴-۱-۴ تنظیم راه‌حل‌های کلی برنامه
۱۰۴	۴-۱-۵ ارزیابی راه‌حل‌ها
۱۰۴	۴-۱-۶ انتخاب و تکمیل راه‌حل بهینه
۱۰۴	۴-۱-۷ پیش‌بینی و اجرا
۱۰۵	۴-۲ مقیاس‌های برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی
۱۰۵	۴-۳ تهیه نقشه‌های برنامه‌ریزی
۱۰۶	۴-۴ سیماسازی و طراحی شهر
۱۱۲	۴-۵ نتیجه‌گیری و بحث
۱۱۳	آزمون فصل چهارم
۱۱۴	منابع فصل چهارم
۱۱۵	فصل پنجم: مدل‌های نوین در برنامه‌ریزی و توسعه شهری و مفاهیم مرتبط با آن‌ها
۱۱۵	هدف کلی
۱۱۵	هدف‌های یادگیری
۱۱۷	مقدمه
۱۱۷	۵-۱ نقش برنامه‌ریزان شهری در تعامل با محیط زیست
۱۱۸	۵-۲ بوم‌شناسی شهری
۱۱۹	۵-۳ بوم‌شناسی انسانی
۱۲۰	۵-۴ مراحل تکوین و جمعیت‌یابی شهرها
۱۲۱	۵-۵ روند بوم‌شناسی شهرها (خاصه در کشورهای در حال توسعه)
۱۲۲	۵-۶ عناصر اصلی در برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی

۱۲۸	۷-۵ برنامه ریزی کالبدی برای توزیع فعالیت های شهری
۱۲۹	۸-۵ مبانی پایه یک برنامه کالبدی رسمی شهری
۱۳۰	۹-۵ تجزیه و تحلیل الگوهای کالبدی
۱۳۱	۱۰-۵ توزیع فضایی پیشنهادت برنامه
۱۳۱	۱۱-۵ راهبردهای اجرایی
۱۳۱	۱۲-۵ مدل ها و مدل سازی شهری
۱۳۴	۱-۱۲-۵ تعاریف و روش های فعالیت های مدل سازی شهری
۱۳۸	۲-۱۲-۵ گونه شناسی مدل های توسعه شهری
۱۴۱	۳-۱۲-۵ محورهای اصلی در اهداف مدل ها
۱۴۱	۴-۱۲-۵ مدل های رفاه
۱۴۲	۵-۱۲-۵ مفاهیم اساسی مدل های شهری با رویکرد سیستمی
۱۴۳	۶-۱-۵ مدل مدل ها
۱۴۳	۷-۱۲-۵ در جستجوی راه حل
۱۴۶	۸-۱۲-۵ اصول و مفاهیم اساسی مدل های نوین برنامه ریزی شهری
۱۴۷	۹-۱۲-۵ روش مطالعاتی پروژ: تحلیل مدل سازی توسعه شهری در رابطه با چالش های آب و هوایی
۱۵۰	۱۰-۱۲-۵ دستاوردها، مسائل مربوط به مدل سازی سیستم های شهری در طول دهه گذشته
۱۵۱	۱۱-۱۲-۵ شاخص ها، داده ها و معیارها
۱۵۲	۱۲-۱۲-۵ کاربران مدل و مدل سازی
۱۵۶	۱۳-۱۲-۵ یافته های پروژه بین المللی مدل سازی توسعه شهری پایدار
۱۵۷	۱۳-۵ مدل اتوماسیون سلولی CA
۱۵۸	۱-۱۳-۵ شبکه سلولی
۱۵۹	۲-۱۳-۵ وضعیت سلول
۱۶۲	۳-۱۳-۵ همسایگی
۱۶۲	۴-۱۳-۵ زمان
۱۶۳	۵-۱۳-۵ قوانین انتقال
۱۶۵	۶-۱۳-۵ مزیت های مدل CA شهری
۱۶۷	۷-۱۳-۵ یافته های مدل اتوماسیون سلولی شهری
۱۶۷	۱۴-۵ Urban Sim
۱۶۹	۱-۱۴-۵ مدل سازی توسعه شهری برای برنامه ریزی یکپارچه کاربری زمین و
۱۷۱	۱۵-۵ مدل رشد سکونتگاه های غیررسمی (ISGM)
۱۷۲	۱-۱۵-۵ پرسش های مدل سازی (ISGM)
۱۷۲	۲-۱۵-۵ مراحل تدوین مدل رشد اسکان های غیررسمی
۱۷۳	۳-۱۵-۵ یافته های مدل
۱۷۳	۱۶-۵ نتیجه گیری و بحث
۱۷۴	آزمون فصل پنجم
۱۷۵	منابع فصل پنجم
۱۷۷	پاسخنامه آزمون ها
	پیوست

پیشگفتار

به سبب روند مدرن‌تر شدن ارزش‌های جمعیت جهانی، مسئله آلودگی‌های محیطی، به خطر افتادن سلامت انسان‌ها و تردید در تأمین نیازهای نسل‌های آینده، مهم‌ترین مسئله در برنامه‌ریزی‌های مجتمع‌های زیستی است. سبب پایداری و ناپایداری سکونتگاه‌های انسانی است. از این رو، برنامه‌ریزی توسعه پایدار، با تأکید بر مؤلفه‌های اکولوژیک را راهکار اصلی برای برون‌رفت از مشکلات کنونی جامعه جهانی می‌دانند. بدیهی است که برخورد عقلایی و مسئولانه با ساخت و توسعه شهرها می‌تواند برنامه‌ریزی‌های مجتمع‌های زیستی شهرهای بزرگ و کوچک را از مسیر مطلوب هدایت کند تا مانع آسیب‌های محیطی و توسعه‌های غیرمسئولانه و حریصانه‌ای نشود که بر سلامت انسان و نسل‌های آینده و محیط زیست اثر می‌گذارد. در این میان، بوم‌شناسی به عنوان الگوهای نمونه شهرهای اکولوژیک با اهداف و معیارهای تأمین‌کننده توسعه پایدار برای مجتمع‌های زیستی معرفی شده‌اند.

بخش مهمی از تاریخ شهر و شهرسازی براساس رفتار انسانی است؛ از این رو، با بررسی و شناخت رفتار انسانی براساس بینشی فرهنگی و مردم‌شناسانه می‌توان به زیربنای تمدن شهری پی برد. تحلیل فرهنگی مجتمع‌های زیستی برای روشن کردن مفاهیمی که به وضوح آن‌ها در تاریخ، هنوز به‌درستی تفسیر نشده‌اند، اهمیت ویژه‌ای دارد. به همین سبب، در مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با مفاهیم اصلی برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی با محوریت بوم‌شهری، از یک سو، به مفاهیم فرهنگی جوامع انسانی، و از سوی دیگر، معیارهای اکولوژیک مورد توجه جدی می‌شود؛ از این رو، ابتدا

به تعاریف برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی و مفاهیم فرهنگی مرتبط با آن پرداخته‌ایم. در فصل دوم، مجتمع‌های زیستی پایدار، بوم‌شهر به‌عنوان الگوی مجتمع زیستی پایدار و شاخص‌ها و عناصر آن مطرح شده‌اند. به اصول برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی و سیر تحول آن در فصل سوم توجه شده و فصل چهارم به مراحل برنامه‌ریزی مجتمع‌های زیستی اختصاص یافته است. سرانجام در فصل پنجم، مدل‌های نوین در برنامه‌ریزی و توسعه شهری ارائه شده است.

بی‌تردید رهنمودها و نظرات اندیشمندان و محققان و دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و دیگر رشته‌های مرتبط، در جهت ارتقای کیفی این اثر، با دیده منت استقبال می‌شود.

نقیسه مرصوصی

N_marsousi@pnu.ac.ir